

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka ei juurikaan ole noussut puheenaiheeksi viimeisen puolen vuoden aikana järjestetyissä lukuisissa vaalipaneeleissa. Silloin, kun aihetta on sivuttu, on yleensä muodikkaasti mainittu niin sanotut uudet uhkakuvat kuten hybrdivaikuttaminen, ilmastonmuutos, yhteiskunnan eriytyminen ja erilaisten väestöryhmien syrjäytyminen.

Yksittäisistä turvallisuuspoliittisista teemoista ovat eniten olleet esillä ilmavoimien hävittäjähankinnat. Poliittisen kartan vasemmalta laidalta on useampaankin kertaan sanottu, että hävittäjillä ei voida torjua ilmastonmuutosta tai syrjäytymistä. Tämä on tietysti totta. Toisaalta hävittäjillä ei ole tarkoitukseen torjua ilmastonmuutosta tai syrjäytymistä. Niillä on tarkoitus torjua Suomeen kohdistuvaa perinteistä, aseellista hyökkäystä.

Tällä aloituksella haluan kiinnittää huomion siihen, että keskusteluun tuntuu mahtuvan vain yksi aihe kerrallaan, mikä se sitten onkin. Kuitenkin turvallisuuspolitiikka täytyy ymmärtää hyvin laaja-alaisena kokonaisuutena. On olemassa monenlaista turvallisuutta: aineellista, aineetonta, fyysistä, sotilaallista. Erityyppisiin uhkakuviin pitää valmistautua erityyppisin keinoin, eikä yksi uhkatekijä sulje pois muita.

Ulko- ja turvallisuuspolitiikka on Suomessa ollut aina hankala puheenaihe. Toisen maailmansodan jälkeen ja aina kommunismin romahdukseen saakka Suomi oli tunnetusti hyvin ahtaassa raossa ja liikkumatila oli vähäinen. Soraääniä kavahdettiin, koska – aivan aiheellisesti – pelättiin, että jokin ulkoinen taho käyttäisi suomalaisten sisäisiä ristiriitoja omien tarkoitusperiensä edistämiseen. Ulkopoliittinen päätöksenteko oli hyvin voimakkaasti keskittynyt presidentille. Ulkopoliitikasta tuli jonkinlainen salatiide, josta käytävään keskusteluun ei kenen tahansa sopinut ottaa osaa ja jossa tiettyjen taikasanojen toistelu oli keskeisellä sijalla.

90-luvun puolivälistä alkaen ulkopoliittinen keskustelu on mutkistunut toisesta syystä. EU-jäsenyyden myötä suuri osa perinteisestä ulkopoliitikasta on muuttunut sisäpolitiikaksi. Perustuslain mukaan Suomen ulkopoliitikkaa johtaa tasavallan presidentti, yhdessä hallituksen kanssa, mutta toisaalta EU-politiikka on yksiselitteisesti valtioneuvoston tontilla. Suurin osa meille perinteisesti relevanteista ulkomaista on EU:n jäseniä.

Toisaalta Suomi on EU:n jäsenenä osa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Liikkumatila EU:n ulkopuoliseenkin maailmaan on siis kaventunut. Suomi toki ylläpitää kahdenvälisiä suhteita esimerkiksi Venäjän, Yhdysvaltain, Kiinan ja Afrikan maiden kanssa, mutta vähintään yhtä tärkeää Suomelle on pyrkiä EU:n jäsenenä vaikuttamaan siihen, miten unioni kokonaisuutena toimii näissä ilmansuunnissa.

Nostan tässä puheenvuorossani esille joitakin ajankohtaisia kysymyksiä ja perussuomalaisten linjoja niihin liittyen. Haluan samalla korostaa, että ulko- ja turvallisuuspolitiikka eivät ole olleet varsinaisia profiilikysymyksiä puolueellemme. Jäsenistössämme on näihin kysymyksiin liittyen hyvinkin paljon variaatiota, kuten suomalaisten keskuudessa yleensäkin. Ulko- ja turvallisuuspoliittiset linjamme perustuvat kuitenkin muutamiin selkeisiin punaisiin lankoihin:

Ensinnäkin: Suomessa julkisen vallan ja päätöksentekijöiden ensisijainen tehtävä on kaikilla sektoreilla puolustaa Suomen ja suomalaisten turvallisuutta ja hyvinvointia. Suomi-niminen valtio on suomalaisten edunvalvontakoneisto. Suomi ei voi omaksua tehtäviä tai tavoitteita, jotka ovat ristiriidassa tämän periaatteen kanssa.

Toiseksi: Poliitiikan pitää perustua realiteetteihin ja olla käytännöllistä. Epärealistisia tavoitteita ei ole syytä asettaa, eivätkä päätökset saa rakentua toiveajattelulle tai epätodennäköisille oletuksille.

Nato

Suurin osa EU:n jäsenistä ja muutenkin Euroopan maista on Naton jäseniä. Niiden perusratkaisu on kollektiivinen puolustus ja eksplisiittiset turvatakuut. Suomi on Venäjän ainoa eurooppalainen rajanaapuri, joka on selkeästi ankkuroitunut länteen, mm. EU-jäsenyyden myötä, mutta joka ei kuulu Natoon. Suomi on siis objektiivisesti arvioituna poikkeustapaus. Tälle on tietysti historialliset syyt. Kylmän sodan aikana puolueettomuus oli tosiasioiden sanelema asia, eikä sotilaallinen liittoutuminen olisi ollut mahdollista, ainakaan lännen suuntaan. Kun useampi päätöksentekijäsukupolvi varttui tässä liturgian kyllästävässä ilmapiirissä, liittoutumattomuus muuttui osaksi suomalaisten mielentilaa. Siitä tuli suurelle osalle suomalaisista arvo itsessään. Suomalaisilla on taipumus ajatella, että liittoutumattomuus pitää Suomen konfliktien ulkopuolella, vaikka historiaa tarkastellen tällaiselle väitteelle ei välttämättä juuri löydy perusteluja.

Nato-jäsenyys nousee jonkinlaiseksi vaaliteemaksi aivan kaikkien vaalien alla. Näkisin kuitenkin, että tässä on kyse ennen kaikkea helppojen äänten kalastelusta. Yksi poliittinen laita pyrkii keräämään äänet siltä vähemmistöltä, joka kannattaa kiihkeästi Natoon liittymistä. Toinen taas siltä vähemmistöltä, joka vähintään yhtä kiihkeästi uskoo Suomen lipsahtavan ikään kuin vahingossa Naton jäseneksi, jos jäsenyyttä ei kaiken aikaa pontevasti vastusteta. Tosiasia kuitenkin on, että vaikka puheiden tasolla Nato-myönteisimmät puolueet – eli kokoomus ja rkp – ovat olleet hallitusvallassa lähes koko 2000-luvun ajan, Suomi ei edelleenkään ole Naton jäsen. Mikään puolue ei ole valta-asemasta käsin edes yrittänyt edistää jäsenyyden toteutumista. Toisaalta läheinen yhteistyö Naton kanssa on jatkunut koko kylmän sodan jälkeisen ajan riippumatta siitä, mikä on hallituksen kokoonpano.

Nato-kysymyksessä on mielestäni syytä olla pragmaattinen. Oma näkemykseni on, että Suomen olisi ollut järkevää liittyä siihen 90-luvulla, kun maailmanpoliittinen tilanne oli rauhallisempi. Ajatus siitä, että Nato-jäsenyys tarvelisi Suomen suhteet Venäjään, on perusteeton. Ei se ole estänyt hyviä kahdenvälisiä Venäjä-suhteita muidenkaan maiden kohdalla.

Silloin oli kuitenkin silloin, ja nyt on nyt. Venäjä vahtii muiden tekemisiä paljon aggressiivisemmin kuin 20 vuotta sitten, ja se pyrkii voimakkaasti palauttamaan omaa alueellista ja globaalia vaikutusvaltaansa. Reaktio Nato-jäsenyyden hakemiseen olisi todennäköisesti Suomen kannalta kielteinen, ja jäsenyysprosessi itsessään altistaisi Suomen monenlaiselle mielipide- ja informaatiovaikuttamiselle, etenkin jos ratkaisu sidottaisiin kansanäänestykseen. Ei ole liioin sanottua, että kaikki Naton nykyiset jäsenmaat olisivat halukkaita ärsyttämään Venäjää tukemalla Suomen jäsenyyttä.

Uuden ajan reaali politiikassa Nato-jäsenyyden hakemisen tilalle on tullut ns. Nato-optio. On syytä pohtia, onko kyseessä pelkkä taikasana, johon ripustaudutaan, jotta ei tarvitsisi sanoa juuta tai jaata itse asiaan. Ajatus ”Nato-option” takana tuntuu olevan se, että Suomi voisi turvatakuuta tarvitessaan hakeutua niiden piiriin. Nato-jäsenyys on kuitenkin mielestäni nähtävä vakuutuksena, jonka voi saada vain hyvän sään aikana. Nato-option realistisuudesta saatiin jossakin vaalipaneelissa pieni riitakin aikaiseksi. Vallitseva näkemys poliitikoilla tuntui olevan se, että option

olemassaolon kyseenalaistaminen itsessään jotenkin heikentäisi kyseistä optiota. Tässä lähestytään mielestäni vaarallisella tavalla maagista ajattelua.

Näiden näkökohtien lisäksi on huomioitava se tosiasia, että yleinen mielipide, sekä kansalaisten että poliitikkojen ja puolueiden keskuudessa, on vahvasti ja stabiilisti Nato-jäsenyyttä vastaan, oltiin itse asiasta mitä mieltä hyvänsä. On vaikea nähdä, että Suomeen olisi saatavissa hallitus, joka esittäisi Nato-jäsenyyden hakemista, tai eduskuntaenemmistö, joka siunaisi jäsenyyden.

Koska emme siis näe Nato-jäsenyyttä realistisena skenaariona ainakaan lähitulevaisuudessa, keskitymme mieluummin siihen, mistä on olemassa varsin laaja konsensus. Suomen on hyvä pitää yllä yleiseen asevelvollisuuteen perustuvaa, mahdollisimman uskottavaa kansallista puolustuskykyä. Koska Suomi on pieni maa, jolla on hyvin rajalliset resurssit, koulutuksen ja kalustohankintojen pitää optimaalisella tavalla tähdätä nimenmaan oman alueen puolustamiseen, omat vahvuudet ja heikkoudet tunnistaen. Tämä, yhdistettynä mahdollisimman hyvien kahdenvälisen suhteiden ylläpitämiseen kaikkien kanssa, epäilemättä tehokkaimmin ehkäisee joutumista konfliktien osapuoleksi tai niiden kohteeksi.

90-luvulla moni ajatteli, että maailma on tullut ainakin Euroopan osalta valmiiksi. Useimmat maat ajoivat kansallisen puolustuskykynsä alas ja luottivat Yhdysvaltain loputtomaan maksuvalmiuteen. Puolustusresurssit suunnattiin kansainvälisen suorituskyvyn kehittämiseen ja kriisinhallintavalmiuteen. Tässä suhteessa oli ehkä jälkikäteen ajatellen hyvä asia, että Suomi ei liittoutunut ja tuudittautunut samaan mukavuudentunteeseen. Venäjän aggressiivinen käyttäytyminen ensin Georgiassa ja sitten Ukrainassa, ja Yhdysvaltain painopisteen siirtyessä muihin maailmankolkkiin, on saanut monet maat arvioimaan ratkaisujaan uudelleen.

Venäjä

Venäjä on ollut keskeinen puheenaihe Euroopassa viimeisten vuosien ajan. Ikävä kyllä siitä on tullut etupäässä sisäpoliittinen lyömäase. Kansallismielisten puolueiden nousu eri puolilla, tai Trumpin valinta Yhdysvaltain presidentiksi, on haluttu selittää seuraukseksi venäläisestä informaatiovaikuttamisesta. Tai jos varsinaista syy-yhteyttä ei olekaan onnistuttu osoittamaan, vähintäänkin on pyritty mustamaalaamaan kansallismielisiä puolueita sillä, että niiden tavoitteet palvelevat Kremlin todellisia tai oletettuja tavoitteita. Itse kuitenkin näkisin, että poliittinen kehitys länsimaissa on puhtaan kotikutoista ja johtuu poliittisen valtavirran epäonnistumisista. Kymmenen vuotta sitten alkanut finanssi- ja eurokriisi ja sen maksattaminen tavallisilla ihmisillä, muutama vuosi sitten kärjistynyt siirtolaiskriisi ja EU:n ja perinteisten puolueiden kyvyttömyys reagoida siihen vaikuttavalla tavalla, talouden globalisaatio, työpaikkojen ulosliputus Kiinaan, tuloerojen räjähtäminen, ilmastohysteria ja tavallisen ihmisen jatkuva syyllistäminen – nämä ovat syitä siihen, että monet eivät enää koe julkisen vallan olevan heidän asiallaan. Siksi he etsivät vaihtoehtoja.

Länsimaiden yhtenäisyyden mureneminen toki palvelee Venäjän strategisia intressejä, mutta Venäjä ei ole syy tähän murenemiseen. Jos Venäjän vaikutusvaltaa todella halutaan torjua, on syytä puuttua aivan uudella tavalla niihin epäkohtiin, jotka panevat monet ihmiset etsimään vaaleissa uusia vaihtoehtoja.

Venäjällä on satavuotiset perinteet vaikuttamisesta ulkomailla. Turvallisuuspoliittisessa keskustelussa Venäjää kuitenkin sekä yliarvioidaan että aliarvioidaan. Yliarvioidaan sikäli, että

Putinilla ei ole agenttia jokaisen kiven alla ja jokaisen puun takana. Jokaisen rasistisen, asiattoman tai politiikkaa tai mediaa arvostelevan internet-viestin takana ei ole pietarilainen trollitehdas. Venäjä ei kyennyt junailemaan vallanvaihtoa edes puolen miljoonan asukkaan Montenegrossa vuonna 2016. Kuitenkin vakavasti otettavatkin ihmiset näyttävät kuvittelevan, että se teki samana vuonna Trumpista Yhdysvaltain presidentin.

Venäjää aliarvioidaan sikäli, että jos Venäjä haluaa vaikuttaa toisen maan päätöksentekoon ja sisäiseen kehitykseen, se ei tee sitä marginalisoitujen ja poliittisessa paitsiossa olevien puolueiden kautta. Jos ajatellaan Suomen poliittista historiaa, Neuvostoliiton vaikutuskanava Suomessa ei ollut SKP. Vaikutusvaltaa hankittiin luomalla hyviä suhteita valtapuolueiden toimijoihin. Näin se toimii tänäkin päivänä. Se, että Matteo Salvini pitää Putinin fanipaitaa päällään, kiihottaa ihmisten mieliä, mutta paljon tärkeämpää Venäjän intresseille on se, että merkitykselliset ihmiset Länsi-Euroopassa esimerkiksi lobbaavat Venäjän kaasuputkihankkeita ja lisäävät tällä tavoin Euroopan strategista riippuvuutta Venäjästä.

Suomessakin on keskusteltu paljon poliitikkojen ns. ”Venäjä-yhteyksistä”, etenkin perussuomalaisiin liittyen. Tällaiset puheet ovat täysin perättömiä, ja – kuten muuallakin Euroopassa – ne palvelevat lähinnä sisäpoliittisia tarkoituksia. Jos halutaan oikeasti ehkäistä ongelmia, on syytä katsella oleellisia kysymyksiä. Esimerkiksi kaksoiskansalaisuutta, kaksoiskansalaisten pääsyä puolustuksen kannalta keskeisiin virkoihin, ulkomaan kansalaisten maakauppoja Suomessa jne. Näihin asioihin perussuomalaisilla on ollut kaiken aikaa selkeä linja. Emme pidä viisaana sellaisen tilanteen luomista, jossa Venäjä kokee, että sillä on legitiimejä intressejä puolustettavanaan Suomessa.

Vaikka Suomi on Venäjän rajanaapuri, Venäjän todellinen tuntemus on maassamme valitettavan vähäistä. Suurin osa itsensä nimittäneistä turvallisuuspolitiikan asiantuntijoista ja kommentaattoreista ei esimerkiksi osaa venäjän kieltä eikä pysty seuraamaan sikäläistä keskustelua tai tunne venäläistä ajatusmaailmaa. Tämä johtaa usein Venäjän tekemisten virheellisiin tulkintoihin ja näin ollen virheellisiin reaktioihin.

Sanon vielä muutaman sanan Venäjään kohdistuvista talouspakotteista. On selvää, että kansainvälisen yhteisön on reagoitava jollakin tavalla sotilaalliseen aggressioon ja alueanastuksiin. Samalla täytyy kuitenkin pystyä käymään järkevää kriittistä keskustelua pakotepolitiikasta. Kysymys kuuluu, mihin pakotteilla pyritään, ja näyttääkö siltä, että pakotteilla päästään tavoitteeseen? Jos ei näytä, ollaanko valmiita siihen, että pakotteet jatkuvat nykyisellään ikuisesti, vai kiristetäänkö niitä siinä toivossa, että ne alkaisivat vaikuttaa, vai puretaanko ne pikkuhiljaa vähin äänin ja näin ollen tosiasiallisesti hyväksytään vallitseva asiointi Krimillä ja Itä-Ukrainassa?

Näihin kysymyksiin ei ole yksinkertaista, oikeaa vastausta. Pakotteet ja vastapakotteet ovat ilman muuta haitallisia etenkin Suomen kaltaisille maille. Toisaalta on vaikea ajatella, että Venäjän laiton toiminta lähialueillaan voitaisiin ajan kuluessa siunata. Kansainvälinen laki ja oikeus ovat erityisen tärkeitä pienille maille, kuten Suomelle. Mutta onko todennäköistä, että Venäjä vetäytyy Krimiltä, jos nykyistä pakotepolitiikkaa jatketaan? Tuskin. Nykyisten pakotteiden teho ei yksinkertaisesti riitä siihen. Pakotepolitiikka on osoittanut, miten vaikeaa yhteisten linjausten muodostaminen on Euroopan unionissa, jonka jäsenmailla on niin erilaisia intressejä ja huolenaiheita.

Venäjääkin suurempi dilemma koko maailmalle on Kiina. Euroopan ja Yhdysvaltain pitkäaikaisena strategiana oli sitoa Kiina mahdollisimman tiiviisti globaaliin kauppaan ja muuhun yhteistyöhön siinä uskossa ja toivossa, että tämä itsessään muuttaisi Kiinan hallintomallia demokraattisemmaksi ja liberaalimmaksi. Tämä strategia ei selvästikään ole toiminut. Kiina on vaurastuessaan kehittynyt sisäisesti autoritaarisemmaksi ja samalla kasvattanut pehmeillä keinoilla eli rahalla ja investoinneilla vaikutusvaltaansa sekä Aasiassa ja Afrikan kehitysmaissa että Euroopassa ja Yhdysvalloissa. Tämä kehitys on ollut käynnissä vuosikausia, mutta vasta Trumpin valinnan myötä ruma sana on sanottu ääneen ja aihe on noussut laajemmin poliittiseen keskusteluun. Pidän tätä hyvänä asiana ja toivon, että kauppa- ja tullipolitiikassa kiinnitettäisiin enemmän huomiota pitkän tähtäyksen strategiaan kysymyksiin eikä ainoastaan lyhyen tähtäyksen kaupallisiin seurauksiin, joita protektionistisilla toimilla epäilemättä on.

Lopuksi

Kuten edellä sanoin, moni luuli maailman tulleen valmiiksi Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen. Ajateltiin, että liberaali demokratia on vääjäämätön kehityksen päätepiste kaikkialla. Poikkeamat on nähty tilapäisinä häiriöinä, jotka menevät odottamalla pois. Oma arvioni on, että tässä kehityksessä ei ole mitään itsestäänselvää. Se, mitä näemme esimerkiksi Venäjällä, Yhdysvalloissa, Brasiliassa, Filippiineillä, Kiinassa, Turkissa, joissakin Keski-Euroopan maissa, voi hyvinkin merkitä pysyvää tai pitkäaikaista suunnanmuutosta pois päin globalismista ja kohti nationalistisempää, konservatiivisempää ja protektionistisempää maailmaa. Nämä sanat eivät ole kiro sanoja kaikille. Toisin kuin monet kuvittelevat, demokratia itsessään ei takaa liberaalia yhteiskuntamallia, jos äänestäjät eivät koe, että liberalismi edistää heille tärkeitä asioita. Turkissa, Yhdysvalloissa, Brasiliassa, Filippiineillä, Puolassa ja Unkarissa on kansalaisten valitsemat johtajat.

Liberaalien keskeinen synty ja virhe on analyysin korvaaminen toiveajattelulla. Trumpin valinnasta lähtien on odoteltu, että kohta Yhdysvaltain talous romahtaa, samoin Trumpin kannatus. Todellisuudessa talous kasvaa, ja Trumpin kannatus on ennallaan. Toisena esimerkkinä voidaan mainita Puola. Kansainvälisessä ja suomalaisessakin mediassa hehkutettiin kevään aikana viherliberaalia Wiosna-puoluetta, joka kuulemma haastaa maata hallitsevan ultrakonservatiivisen Laki ja oikeus -puolueen. Lopputulos oli, että eurovaaleissa Wiosna sai 6% äänistä. Laki ja oikeus sai 45%.

Suomi on pieni maa. Siksi ulko- ja turvallisuuspolitiikassa pitää varautua myös muihin globaaleihin kehityskulkuihin kuin niihin, jotka olisivat meidän mielestämme kaikkein mukavimpia.

Kiitoksia!